

Nr 35.

Ankom till Riksdagens kansli den 31 mars 1910 kl. 1 e. m.

*Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af
15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen m. m.*

Uti en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 146, hafva herrar *Hjalmar Branting, Carl Lindhagen, Herm. Lindqvist, C. G. Lindley, A. C. Lindblad, Ernst Blomberg, Ernst Söderberg, Knut A. Tengdahl, J. Hasselquist, R. Hj. Rissén, J. Th. Johansson, Sven Persson, K. A. Borg, J. Åberg, J. A. Wallin, N. Edv. Lindberg, C. E. Svensson, E. C. Kropp, Värner Rydén, Sven Linders, Nils Persson, O. H. Waldén, Aug. Nilsson, A. J. Christiernson, G. A. Strömberg, F. W. Thorsson, Emil Kristensson, G. A. Rundgren, N. A:son Berg, J. Forssell, E. A. Leksell, Viktor Larsson, Bernh. Eriksson och L. J. Carlsson*, hemställt, att Riksdagen ville

1:o för sin del besluta att återställa 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen till den lydelse, dessa §§ hade före 1899 års lagändring;

2:o för sin del besluta att återställa 10 kap. 14 § strafflagen till det innehåll, denna § hade före 1906 års lagändring;

3:o för sin del besluta, att straffskalan för majestätsförbrytelse genom smädligt yttrande i tal eller skrift (strafflagen 9 kap. 5 §) må

Bih. till Riksd. Prot. 1910. 7 Saml. 33 Häft. (Nr 35.)

likställas med öfriga straffskalor för kvalificerad smädelse, så att straffarbete bortfaller och bötesstraff må kunna ådömas;

4:o. anhålla, att Kungl. Maj:t måtte, utan afvaktan på en rättegångsreform, taga i öfvervägande på hvad sätt strafflagens bestämmelser om häktning må, till värnande af den personliga friheten, kunna omarbetas, samt därom äfvensom rörande åklagaremaktens reformering för Riksdagen framlägga erforderliga lagförslag.

I anledning af det under 4:o här ofvan gjorda yrkande kommer utskottet att i annat sammanhang afgifva utlåtande.

Till stöd för de ofvan under 1:o), 2:o) och 3:o) framställda yrkanden hafva motionärerna anfört följande:

»Föregående års stora sociala strid, framkallad genom arbetsgifvareorganisationernas lockoutproklamationer och till sin omfattning ytterligare utvidgad genom den svenska industriella arbetareklassens samfälliga uppträdande sida vid sida med hundratusentals i svältkriget utkastade män, kvinnor och barn, var till sin upprinnelse en strid af rent ekonomisk natur. Genom regeringens overksamhet och de stridande parternas uthållighet rubbades emellertid alltmer samhällslifvets normala funktioner, och då de icke direkt af striden berörda samhällsmedlemmarna togo position till de stridande parterna, öfvergick det ekonomiska kriget alltmer till en kamp i klassmotsättningarnas tecken.

Den stora striden har gifvit nya erfarenheter och den har bekräftat de redan vunna. Den har bekräftat, att den svenska arbetarörelsen uti sin sträfvan till ekonomisk frihet och till medinflytande på lagstiftningen alltjämt stöter på en oförsonlig fiende uti det konsoliderade kapitalist- och arbetsgifvareintresset eller hvad man kan kalla den nuvarande samhällsmakten. Den har bekräftat, att uti en kritisk situation denna samhällsmakt i sin mest intima funktion, rättskipningen, kastar masken och framträder icke såsom en opartisk, om ock ofullkomlig, rättvisans handhafvare, utan såsom en maktens oförsonlige exekutor. För denna form af rättskipning existerar icke en på psykologisk iakttagelse eller social insikt grundad rättvisa, icke en ansvarskänsla, som drifver till studium af brottet såsom en social företeelse, icke ett sökande af sanningen och ett tillgodogörande af vetenskapens forskningsresultat, endast ett summariskt oskadliggörande af det angrepp på samhällsmakten, som den brottsliga handlingen representerar eller anses representera. Den stora sociala striden har kastat sitt blixtljus in i vår rättskipnings mörkaste vrår och den har med kraftig hand strukit under,

att klassrättvisa utövas genom det sätt, hvarpå lagarna tillämpas. Följden har också blifvit, att rättskipningens anseende inom vida kretsar i landet undergräfts.

Rättsordningen måste uppbäras genom ett häfdande af likheten inför lagen, och dålig rättskipning är ett samhällsodt af den allvarligaste beskaffenhet. Denna farliga väg har lagstiftningen beträddt samt åklagaremakten och rättskipningen fullföljt genom klasslagar, godtyckliga häktningar och upprörande hårda domar. Härigenom har förtroendet för rättskipningen rubbats och motsättningar mellan samhällsklasserna skärpts.

15 kap. 22 § 2 mom. strafflagen (Åkarpslagen).

Hvad som i särskildt hög grad bidragit till att skärpa denna motsättning och som hotar att i grunden äfventyra förtroendet till lagstiftningen och rättskipningen har varit den ändring i 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen af den 10 juli 1899, som under namn af Åkarpslagen supplerar våra strafflagsbestämmelser om ansvar för tvång genom våld eller hot äfvensom det sätt, hvarpå denna klasslag tillämpats.

Emot detta lagrum har framhållits, att det bär klasslagstiftningens särmärke, dels såsom varande ett specialstadgande, som innebär en skärpning af det generella stadgandet om ansvar för våld eller hot i afsikt att trygga en samhällsklass' privilegierade intressen, dels äfven såsom utgörande ett frångående af de allmänna rättsprinciperna genom försökets bestraffande såsom fullbordadt brott. Åren 1904 och 1908 har motion väckts i Riksdagen med yrkande om en återgång till dessa lagrums förutvarande lydelse, men har denna motion afstyrkts af lagutskottet och af Riksdagen afslagits, dock efter ingående debatter och voteringar i Andra kammaren, hvilka ådagalade, att där funnes stora sympatier för motionernas syfte.

Till försvar för ett bibehållande af de skärpta lagbestämmelserna anförde 1908 års lagutskott, att erfarenheterna angående lagens tillämpning icke gifvit vid handen, att den drabbat obehörigt eller orättvist, samt att erfarenheten vidare visade, att det ifrågavarande straffskyddet icke utan fara kan eller bör af samhället undvaras.

Hvad det senare skälet angår, så vilja vi erinra därom, att bland de svåraste hot, som öfverhufvud taget torde finnas, är svälthotet,

hvilket, användt af arbetsgifvare i den sociala kampen, riktar sig icke blott mot arbetaren själf, utan äfven mot kvinnor och barn eller med ett ord mot samhällets lefvande kapital. Detta hot är dock till och med strafflöst, men oafsedt den uppfattning, man må hafva om denna sak, står härvid dock fast, och detta är det viktigaste, att lagens tillskyndare, hvarken 1908 eller vid tidigare tillfällen, ådagalagt behovet af att genom en undantagslagstiftning frångå allmängiltiga rättsregler.

Beträffande särskildt det frångående af allmänna rättsprinciper, som innebäres uti försökets straffande såsom fullbordadt brott, vilja vi inskränka oss till att åberopa de vägande inlägg, som därom gifvits äfven från den juridiska sakkunskapen, däribland ock högsta domstolen, som afstyrkte lagändringen.

Hvad slutligen angår påståendet, att lagen ej skulle drabbat obehörigt eller orättvist, så utvecklas detta närmare af 1904 års lagutskott på följande sätt, som det varit oss angeläget att här ordgrannt återgifva.

»Såsom en tredje anmärkning emot förenämnda paragrafs lydelse har framhållits den obestämdhet, som vidlåder begreppet hot såsom förutsättning för straffbart försök till sådant brott, som i paragraferna omhandlas. I detta afseende har uttalats, att nämnda obestämdhet skulle kunna medföra, att personer komme att åtalas och dömas för åtgärder, hvilka i allmänhet anses fullt befogade eller som varit af beskaffenhet, att ej den ringaste fara för den afsedda effektens inträdande uppstått. Såvidt utskottet kan finna, bör denna anmärkning ej tillmätas vidare betydelse. För de lagskipande myndigheterna lär ytterligare ledning vid tillämpningen af ifrågavarande straffbestämmelse ej vara erforderlig än den, som kan hämtas från allmänna principer inom strafflagstiftningen. Af dessa torde nämligen följa, att hotet ej kan blifva föremål för straff i andra fall, än då detsamma varit af så allvarlig beskaffenhet, att det inneburit fara för det därmed afsedda brottsliga syftets förverkligande, och än mera framhäfves detta såsom förutsättning för straffbarhet genom stadgandet, att hotet skall innebära försök till sådant brott, hvarom här är fråga. Härigenom är nämligen uteslutet, att straff för hot ådömes i sådana fall, då hotet ej rimligen kan antagas hafva varit tillräckligt för framkallande af därmed åsyftad effekt.»

Hur föga underlag verkligheten erbjuder för en dylik optimistisk uppfattning, belyses bäst genom att återgifva några exempel på denna lagbestämmelses tillämpning på senare tider.

Stadsfiskalen Jonathan Ekelund i Örebro häktade fabriksarbeterskan Selma Johansson och ställde henne under tilltal vid Örebro rådstufvurätt för hot mot arbetsvillig jämlikt strafflagens 15 kap. 22 § 2 mom.

Rättsfall 1.

Hotet uppgafs hafva bestått däruti, att Selma J. följt en arbetsvillig arbeterska till den fabrik, där båda före storstrejken arbetat samt därvid förebrått henne, att hon återupptagit arbetet, innan konflikten bilagts. Den tilltalade skulle därvid bland annat hafva yttrat: att om hon icke upphörde att arbeta, skulle S. J. träta på henne, så länge hon (S. J.) vistades i Örebro, samt skämma ut henne öfverallt i staden. Målsägaren anmälde J:s förfarande för arbetsledningen på fabriken, men nedlade icke arbetet. Åklagaren ansåg, att J. genom detta yttrande och andra förebråelser, framställda likväl i betydligt mildare form, gjort sig skyldig till straffbart hot.

Den tilltalade medgaf, att hon haft ofvan oförmälda yttrande, men framhöll, att detsamma föranledts af den upphetsade sinnesstämning, hvaruti hon befann sig, samt bestred ansvarsyrkandet.

Uti utslag den 2 september 1909 förklarade rådstufvurätten, att straffbart hot förelåg, och dömde Selma J. till tre månaders fängelse för brott mot mera-nämnda lagrum, samt förordnade, att den tilltalade skulle, i afbidan på att utslaget vunne laga kraft, fortfarande hållas i häkte.

J. besvärade sig i Svea hofrätt, som försatte henne på fri fot och genom utslag den 19 oktober 1909 fastställde rådstufvurättens utslag.

Selma J. fullföljde besvär till H. D., som genom utslag den 17 december 1909 frikände henne från allt ansvar.

Samme åklagare häktade mureriarbetaren Algot Gillberg och ställde honom under tilltal vid Örebro rådstufvurätt för hot mot arbetsvillig jämlikt angifvet lagrum.

Rättsfall 2.

Hotet uppgafs hafva bestått däruti, att G., som deltagit i storstrejken, vid gående utanför en fabrik, där arbetet delvis var återupptaget af kvinnliga arbetare, tillropat dessa, som befunno sig uti en mot gatan liggande del af fabriken: »djäfla konor, förbannade konor.»

De sålunda enligt uppgift förfördelade kvinnorna hördes såsom målsägare, hvarvid de emellertid förnekade, vare sig att de sett svaranden vid omstämda tillfället, än mindre hört något hans tillrop; fönsterna i fabriken hade nämligen varit stängda och bullret från fabriken hindrade i allmänhet alla ljud utifrån att intränga. En bokhållare, som befunnit sig vid ett öppet fönster i fabriken, uppgaf emellertid uti sitt vittnesmål, att han hört tillropen. I öfrigt förekom intet af betydelse i målet.

Åklagaren yrkade ansvar å G. för hot mot arbetsvilliga jämlikt ifrågasvarande lagrum.

Den tilltalade medgaf, att han haft ofvannämnda yttrande, men icke adresserat detsamma till arbeterskorna på fabriken, utan till en kamrat, som gick bredvid honom. Enär utropet emellertid icke i och för sig kunde anses innebära hot samt detsamma ej ens uppfattats af dem, mot hvilka det påståtts hafva blifvit riktadt, bestred G. ansvarsyrkandet.

Uti utslag den 15 oktober 1909 dömde Örebro rådstufvurätt Algot G. till 150 kronors böter jämlikt strafflagens 15 kap. 22 § 2 mom.

G. anförde besvär i Svea hofrätt, som ännu icke meddelat utslag.

Samme åklagare instämde läderarbetaren August Sjöberg till Örebro rådstufvurätt med yrkande om ansvar enligt förut angifvet lagrum.

Rättsfall 3.

Sjöberg uppgafs hafva tillsammans med annan person tillställt en oorganiserad arbetsvillig arbetare inom samma fack ett protokollsutdrag, hvarigenom ett under storstrejken hållet möte förklarade sig anse den arbetsvillige läderarbetaren såsom strejkbrytare, därest han arbetade under storstrejken. Detta protokollsutdrag hade af den tilltalade personligen öfverlämnats till målsägaren.

Svaranden medgaf, att han gjort sig skyldig till hvad som lagts honom till last, men bestred, att detta hans förfarande vore att anse såsom straffbart hot. Målsägaren hade nämligen till en annan arbetare uppgifvit, att han icke kunde anses såsom strejkbrytare, därför att han arbetade under strejken, enär han vore oorganiserad. I anledning häraf och för att taga honom ur denna hans villfarelse hade på ofvannämnda möte föreslagits, att ett uttryck för mötets uppfattning af frågan skulle tillställas den oorganiserade arbetaren genom ett protokollsutdrag. Svaranden och en annan person hade fått i uppdrag att tillställa målsägaren detta utdrag. Tillika anhöll Sjöberg att få med vittnen styrka riktigheten af dessa uppgifter.

Rådstufvurätten afslog G:s begäran om vittnesförhör och dömde honom genom utslag den 15 oktober 1909 för straffbart hot jämlikt åberopade lagrum till en månads fängelse.

Sjöberg anförde besvär i Svea hofrätt, som emellertid genom utslag den 28 december 1909 fastställde rådstufvurättens utslag.

S. fullföljde besvär till Kungl. Maj:t, som ännu icke afgjort besvären.

Rättsfall 4.

Stadsfiskalen E. Kumlien i Västerås häktade glasmästeriarbetaren K. Fernström och ställde honom under tilltal för hot mot arbetsvillig jämlikt förut angifvet lagrum.

Hotet uppgafs hafva bestått däruti, att F. uti ett besök i målsägandens hem en af de första storstrejksdagarna utfarit i hotelser mot honom för att förmå honom att nedlägga arbetet.

Svaranden medgaf, att han vid det omstämda tillfället gjort ett besök hos käranden i hans bostad, samt därvid förebrått honom, att han icke hållit sitt förut afgifna löfte att deltaga i arbetsnedläggelsen. Svaranden hade emellertid icke använt några hotelser och bestred i anledning häraf ansvarsyrkandet. Till bestyrkande af att målsägaren själf förklarat sig aftonen före det påstådda hotet vilja deltaga i arbetsnedläggelsen hördes vittnen, som vitsordade riktigheten häraf.

Med stöd endast af målsägandens och hans hustrus uppgifter dömde Västerås rådstufvurätt genom utslag den 6 september 1909 den häktade till 100 kronors böter.

F. anförde besvär i Svea hofrätt, som ännu icke meddelat utslag.

Rättsfall 5.

Samme åklagare häktade arbetarne O. A. Hasselström-Törnblom, E. G. Johansson och E. A. Hallin samt ställde dem under tilltal vid Västerås rådstufvurätt för hot mot arbetsvilliga enligt förut angifvet lagrum.

Det straffbara förfarandet skulle bestått däruti, att de häktade deltagit uti en folksamling, som så småningom genom tillopp af strejkande arbetare bildat sig utanför en fabrik, där arbetet varit nedlagdt några dagar under storstrejken, men därefter delvis återupptagits, innan striden afblåsts. Inga oroligheter förekommo. De häktade hade emellertid befunnit sig uti främsta ledet af folkmassan och hade, då de arbetsvilliga utkommit från fabriken, närmat sig dem, dock utan vare sig hotfulla åtbörder eller tilltal.

De häktade medgafvo, att de vid i målet ifrågavarande tillfälle befunnit sig utanför fabriken. De hade sett människor strömma dit och följt efter för att se efter hvad anledningen var härtill. Vid framkomsten till fabriken hade de förstått, att folkmassans uppträdande utgjorde en opinionsyttring mot de arbetsvilliga på

fabriken och hade därför deltagit uti densamma. När de arbetsvilliga utkommit, hade de gått några steg mot dem för att bättre kunna iakttaga, hvilka de voro. De hade emellertid icke tilltalat dem eller på något sätt förgripit sig emot dem. De bestredo, att de gjort sig skyldiga till något som helst straffbart förfarande genom att deltaga uti en folksamling, som demonstrerade en enligt deras uppfattning fullt berättigad opinion.

Västerås rådstufvurätt dömde dem emellertid genom utslag den 20 september 1909 till hvardera en månads fängelse för hot mot arbetsvilliga jämlikt det af åklagaren åberopade lagrummet.

De tilltalade anförde besvär i Svea hofrätt, som ännu icke meddelat utslag.

Kronolänsman C. A. Arnheim häktade nattvakten Svante Larsson och ställde honom under tilltal vid Svartlösa häradsrätt för våld och hot mot de arbetsvilliga. Rättsfall 6.

Larsson hade en morgon under storstrejken tillika med en del andra arbetare befunnit sig utanför en fabrik vid Liljeholmen, där arbetet var nedlagdt. En del fabriksarbeterskor hade samlat sig utanför samma fabrik, men på något afstånd från svaranden, för att rådgöra om, huruvida de skulle återupptaga arbetet eller icke. En yngre fabriksarbeterska hade från motsatt håll kommit gående emot fabriksporten, synbarligen utan att hafva iakttagit de öfriga arbeterskorna. Larsson, som kände denna fabriksarbeterska sedan hennes barndom, ropade henne vid namn och tog några steg emot henne. Hon gick då fram till honom, hvarvid han lade armen omkring hennes lif eller på hennes skuldra och visade henne på de öfriga arbeterskorna.

Åklagaren ansåg, att L. öfvat våld mot målsäganden genom att hafva med våld hindrat henne att gå in i fabriken.

Målsäganden själf bestred, att hon varit utsatt för något som helst våld eller påtryckning, detta trots upprepade försök från åklagarens sida att förmå henne att erkänna, att L., då han lagt armen kring hennes lif eller på hennes skuldra, tryckt så hårdt, att hennes rörelse framåt kunde betraktas såsom i någon mån ofrivillig.

Larsson bestred ansvarsyrkandet med särskildt betonande af att han, som vore 56 år gammal, kändt målsäganden redan från den tid, hon låg i vaggan, och aldrig skulle kunna göra henne något ondt. Till styrkande af att han icke hotat henne eller öfvat något som helst otillbörligt inflytande på henne anhöll han om vittnesförhör, och de åtta af honom åberopade vittnena intygade, att både svaranden och målsäganden skrattat och skämtat under uppträdet, samt att intet, vare sig våld eller hot ifrågakommit.

Genom utslag den 14 december 1909 frikände häradsrätten L. från allt ansvar, men afslog hans begäran om ersättning för rättegångskostnaderna.

Larsson hade i afbidan på rannsakingen hållits häktad c:a 14 dagar.

e. länsman O. Nilsson å Lidingön häktade spårvakten C. O. Hjulberg och ställde honom under tilltal för brott jämlikt strafflagens 15 kap. 22 § 2 mom. Rättsfall 7.

Det straffbara förfarandet skulle hafva bestått däruti, att Hjulberg vid besök å en fru Johanssons kafélokale å Lidingö skulle om en arbetsvillig spårvagnsförare hafva yttrat: »Hellgren är i staden och skall lära sig föra spårvagnar, men det är icke rådligt, och jag skall nog ge honom, så att han slutar.» Hellgren var icke närvarande vid tillfället, men på anmodan af fru Johansson hade annan person underrättat honom om Hjulbergs yttrande.

Hörd som vittne inför rätten, har Johansson återtagit sin af Hjulberg bestridda uppgift om hotet och förklarar, att Hjulberg ej i hennes närvaro fällt några hotelser mot Hellgren.

Målet, som är anhängigt vid Södra Roslags häradsrätt, är ännu ej af häradsrätten afgjort.

Rättsfall 8. e. länsman G. Fagerström häktade arbetaren P. Saroczynski och ställde honom under tilltal vid Halmstads och Tönnersjö häradsrätt för hot mot arbetsvillig.

Det straffbara förfarandet skulle ha bestått däruti, att S. skulle hafva skrivit ett bref, hvori målsäganden hotades med att blifva utsatt för våldsamheter, därest han icke nedlade arbetet. Hotelsebrevet skulle därefter hafva instuckits i ett nyckelhål till en dörr i målsägandens bostad.

Enligt polisförhørsprotokollet skulle S. hafva vid förhör med honom medgifvit, att han skrivit och aflåtit ifrågavarande bref.

Svaranden bestred inför häradsrätten hvad som lagts honom till last och styrkte med vittnen, att han dels icke vid polisförhöret alls medgifvit, att han tagit någon som helst del i författandet eller aflåtandet af ofvannämnda hotelsebref, dels blifvit i åklagarens närvaro misshandlad med käppslag af biträdande länsmannen C. Springer, uppenbarligen i afsikt att därigenom tvingas till bekännelse. Enligt domarens uppfattning, uttryckt i rättens protokoll, skulle denna misshandel hafva afsett att »lugna» den häktade.

Uti utslag den 1 september 1909 frikände häradsrätten S. från ansvar för hot mot arbetsvillig, men dömde honom till 100 kronors böter för den smädelse mot åklagaren, som ansågs ligga däruti, att S. inför rätten påstått, att misshandeln med de tre käppslagen, som skett i åklagarens närvaro, afsett att tvinga honom till bekännelse.

Rättsfall 9. Samme åklagare häktade arbetaren G. Värn och tre andra arbetare och ställde dem under tilltal vid Halmstads och Tönnersjö häradsrätt med yrkande om ansvar för hot mot arbetsvilliga.

Det straffbara förfarandet skulle hafva bestått däruti, att de fyra häktade på ett strejkmöte utsetts att hos en viss skraddaremästare hemställa, att han ville taga sin son, hvilken icke deltog i strejken och var en minderårig fabriksarbetare, från arbetet. De skulle därvid ha hotat skraddaremästaren med blockad, därest han icke ställde sig denna framställning till efter rättelse.

De häktade medgafvo, att de haft ofvannämnda uppdrag och utfört det samma. Däremot bestredo de, att de hotat skraddaremästaren med blockad. Däremot hade skraddaremästaren vid tillfället frågat dem, huruvida han skulle blifva blockerad, därest han icke åtlydde framställningen. Därpå hade de häktade svarat, att därom kunde de icke yttra sig.

Uti utslag den 30 november 1909 dömde häradsrätten en hvar af de häktade till en månads fängelse jämlikt 15 kap. 22 § Str.-L.

Utslaget är nu under hofrättens pröfning.

Rättsfall 10. Länsmannen J. Kjellman häktade arbetaren Karl Trillkott och ställde honom under tilltal vid Nora häradsrätt för hot mot arbetsvillig.

Hans förfarande skulle bestått däruti, att han vid ett tillfälle, då han tillika med ett trettiotal arbetare varit lägrade på en gräsmatta i Hellefors, dels vägrat bjuda en annan arbetare, som ordat något om att återgå till arbetet, på snus, dels äfven vid samma tillfälle yttrat, att om samme arbetare återgick till arbetet, kunde det hända, att både han och trehjulingen (en dressin) hamnade i diket.

T. medgaf, att han vägrat bjuda på snus, men bestred, att han haft sistnämnda yttrande. Åklagaren inkallade ett tjugutal vittnen, hvilka alla, med undantag af ett, intygade, att T. icke haft nämnda yttrande, hvaremot sistnämnda vittne

påstod, att T. verkligen haft yttrandet i fråga, hvilket dock, liksom alla de ord och yttranden, som vid tillfället byttes mellan arbetarne, fällts under skratt och skämt.

Målsäganden, som inkallats, bestred, att han blifvit hotad.

Uti utslag den 30 november 1909 fälldes T. jämlikt Str.-L. 15 kap. 22 § jämfördt med 7 kap. 4 § (sabbatsbrott) för hot mot arbetsvillig till 50 kronors böter, hvarjämte han ålades ersätta statsverket alla de vittneslöner, som förskjutits.

Häradsrättens utslag är för närvarande beroende på hofrättens pröfning.

T. f. kronolänsmannen i Färnebo häktade arbetaren Karl Solberg och ställde honom under tilltal vid Färnebo häradsrätt för hot mot arbetsvilliga. Rättsfall 11

Hans förfarande skulle ha bestått däruti, att han dels inslagit några fönsterrutor uti en barack, som var afsedd att upplåtas åt arbetsvilliga, dels sönderbrutit och utkastat några af barackens lösa inventarier. Vid det tillfälle, då fönsterrutorna sönderslogos, fanns ingen inne i baracken.

S. medgaf, att han sönderslagit ifrågavarande fönsterrutor, men bestred, hvad i öfrigt lagts honom till last.

Ett femtiotal vittnen hördes i målet.

Uti utslag den 12 januari 1910 dömde häradsrätten S., därför att han sönderslagit ifrågavarande fönsterrutor till tre månaders straffarbete för hot mot arbetsvilliga jämlikt strafflagen 15 kap. 22 § 2 mom.

Under liknande förhållanden, som uti rättsfallet nr 3 här ofvan anförts, dömde Söderköpings rådstufvurätt en arbetare till en månads fängelse, därför att han under storstrejken på uppdrag af ett strejkmöte delgifvit en arbetsvillig ett protokollsutdrag, däri angafs, att han skulle komma att betraktas såsom strejkbrytare, därest han icke nedlade arbetet. Rättsfall 12.

Liknande åtal utföras för närvarande vid Södra Møre häradsrätt och Folkare häradsrätt.

Af här ofvan anförda rättsfall, hvilka som sagdt blott utgöra exempel, synes oss till full evidens ådagalagdt, att hos ett stort antal domstolar förefinnes en för den medborgerliga tryggheten farlig benägenhet att gå vida utöfver, hvad enligt lagens mening rimligtvis bör betraktas såsom straffbart hot. Till en del kan detta måhända ursäktas därmed, att domaren saknar tillräcklig ledning i lagen för bedömandet af, huruvida hotet skall betraktas såsom straffbart eller icke, och genom försökets likställande med fullbordadt brott är han många gånger i fråga om bevisningen beröfvad det mest bindande indiciet, nämligen att den afsedda effekten inträdt. Det är också uppenbart, att en strafflatitud från 5 kronors böter till 2 års straffarbete lämnar synnerligt utrymme för en godtycklig tillämpning, och därigenom kommer ytterligare den medborgerliga tryggheten i fara, i synnerhet om domaren enligt sina personliga förutsättningar har svårt att sätta sig in uti den tilltalades förhållanden, hans känslor och tankegång.

Af ofvannämnda rättsfall framgår jämväl, att åklagaremakten ännu

mindre är vuxen sin uppgift att i förevarande fall oväldigt och förnuftigt tillämpa gällande lag, i hvad på den ankommer. Det är förvisso upprörande, att personer till och med beröfvas friheten under längre eller kortare tid, tack vare en så sväfvande och tendentiös lagstiftning. Det förefaller visserligen, som om inom högsta domstolen, hvilken afstyrkt 1899 års ändringsförslag, skulle kunna motses en mera skolad uppfattning i fråga om det straffrättsliga begreppet hot, och att det sålunda kan blifva för den oskyldige möjligt att i sista instans få sitt förfarande underkastadt en mera insiktsfull pröfning. Dock är att märka, att han kanske under rannsakningstiden hållits häktad och utstått ett lidande, som måste kännas så mycket svårare, som han i en mängd fall måste anse sig fullkomligt oskyldig.

I betraktande af att en mängd åtal och utslag, som under nästförflytna år utförts och ådömts jämlikt 15 kap. 22 § 2 mom. strafflagen, kunna karakteriseras såsom öfvergrepp från åklagaremaktens och rättskipningens sida samt ledt till svåra lidanden för den, som drabbats af detta klasslagstiftningens blindt huggande svärd, torde man kunna påstå, att den personliga friheten haft och fortfarande har mera att frukta af dessa strafflagsbestämmelsers tillvaro än af de öfvergrepp, hvartill enstaka strejkande arbetare gjort sig skyldiga och som skulle drabbats af fullt tillräckliga straff enligt det generella stadgandet om hot. För rättssäkerheten och för rättskipningens auktoritet är det af nöden, att denna undantagslagstiftning, hvilkens karaktär af uppenbar klasslag icke längre kan förnuftigtvis bestridas, blifver ur strafflagen utmönstrad. Den dömande myndighetens äfvensom ordningsmaktens och åklagaremaktens synnerliga oförståelse för de sociala problemen, särskildt ådagalagd under föregående års stora sociala strid, nödvändiggör jämväl en återgång till tidigare generella straffbestämmelser.

Uti detta sammanhang få vi äfven fästa uppmärksamheten på, att rättskipningens partitagande under den stora arbetskonflikten yttrat sig uti en tillämpning af 11 kap. 15 § strafflagen på sådana fall, där man icke med bästa vilja i världen tilltrott sig kunna påkalla tillämpning af Åkarpslagen. Man kan säga, att vi här fått något, som skulle kunna kallas lilla Åkarpslagen. Lagens stadgande om »förargelseväckande beteende» har kommit till vidsträckt användning jämväl då strejkande arbetare, utan att ens det minsta sken af våld eller hot förelegat, endast genom ett tillkännagifvande af sin opinion väckt förargelse hos »arbetsvilliga», hos deras beskyddare hos öfverklassen eller hos myndigheterna. Det har varit oss angeläget att till belysning häraf äfven anföra några rättsfall.

T. f. stadsfiskalen K. P. Franzén i Sala instämde arbetarne L. R. Johansson, A. V. Eriksson och Anders Broberg till rådstufvurätten i Sala med yrkande om ansvar för förargelseväckande beteende jämlikt strafflagen 11 kap. 15 § mom. 3.

Rättsfall 1.

Det straffbara förfarandet uppgafs hafva bestått däruti, att de tilltalade skulle hafva spottat å gatan, då en arbetsvillig passerade förbi. Ett vittne, som emellertid vid ett senare rättegångstillfälle återtog det mesta af sitt första vittnesmål, bestyrkte angifvelsen, medan svaranden till sitt fredande kunde åberopa fyra vittnen, som intygade, att åtminstone två af de tilltalade icke spottat.

Rådstufvurätten dömde i allt fall till edgång, hvilket utslag nu är beroende på kungl. hofrättens pröfning.

Stadsfiskalen E. Kumlien i Västerås hade till rådhusrätten instämt arbetarne K. O. Fredriksson, G. A. Lundkvist, K. F. Lundkvist, S. G. Johansson och K. A. Eriksson med yrkande om ansvar för förargelseväckande beteende jämlikt strafflagen 11 kap. 15 § 3 mom.

Rättsfall 2.

Det åtalade förfarandet skulle ha bestått däruti, att de tilltalade tillsammans med några andra strejkande arbetare, då de gingo gatan fram, stannat framför en öppning i stenläggningen, där några arbetsvilliga voro sysselsatta med gräfning. De skulle därjämte ha fällt några yttranden som »att de voro idioter som arbetade och icke värda att lefva», hvarefter de omedelbart fortsatte gatan framåt.

De tilltalade medgäfv, att de stannat utanför i målet ifrågavarande plats, men de bestredo, att de därvid fällt några som hälst yttranden till de arbetsvilliga. De hade endast ett ögonblick betraktat deras arbete och därefter aflägsnat sig.

De arbetsvilliga hördes som vittnen i målet, och med stöd af deras uppgifter dömde rådhusrätten de tilltalade till hvardera 25 kronors böter för förargelseväckande beteende å allmän gata.

Vice länsmanen Elof Bergvall i Flen instämde kassören F. O. Karlsson samt 14 andra arbetare till Villättinge häradsrätt med yrkande om ansvar å dem för förargelseväckande beteende jämlikt strafflagen 11 kap. 15 § 3 mom.

Rättsfall 3.

Det åtalade förfarandet skulle ha bestått däri, att nämnda personer en dag under storstrejken tillika med några andra arbetare samlat sig utanför en ångsåg, där arbetet delvis pågick med arbetsvilligt folk. Dessa arbetsvilliga till ett antal af tre, fyra stycken läto sig icke på något sätt beröras af denna opinionsyttring från de strejkandes sida, utan lämnade fabriken och tågade demonstrativt genom Flens större gator till sin bostad, därigenom åsamkande sig själfva en rätt betydlig omväg. De strejkande följde efter, dock utan att på något sätt ofreda dem.

Samtliga de tilltalade bestredo, att de gjort sig skyldiga till straffbart förfarande och framhöllo, att de ansågo sig ha lika stor rätt att demonstrera sin solidaritet under storstrejken som de arbetsvilliga att tillkännagifva sin arbetsvillighet. Några vittnen hördes, hvilka samtliga tillhörde de bättre situerade i Flen, och intygade, att de känt sig förargade.

Häradsrätten dömde de tilltalade till hvardera 25 kronors böter för förargelseväckande beteende, hvarvid emellertid är att märka, att nämnden öfverröstade rättens ordförande.

Uppenbart är, att den »förargelse», som i dessa fall ifrågakommit, varit betingad af sociala och icke af etiska skäl, och det är anmärkningsvärdt, att domstolarna icke aktat nödigt att skilja mellan dessa tvenne fall, af hvilka straff endast i det senare bör få ifrågakomma.

10 kap. 14 § strafflagen (de s. k. Staafflagarne).

En annan lagbestämmelse, som jämväl blifvit djupt förhatlig, såväl i fråga om sin innebörd, som genom det sätt, hvarpå densamma tillämpats, är strafflagens 10 kap. 14 § i den lydelse detta lagrum 1906 erhöll.

Frånsedt det »förtydligande» af lagen, som då ägde rum genom att däri införa en s. k. kautschukbestämmelse, utmärker sig lagändringen framför allt genom att den i straffskalan införde straffarbete ända till fyra år i stället för det förra straffmaximum af två års fängelse.

Alltsedan lagändringen tillkom har det visat sig, att denna strafflagsbestämmelse användts på ett sätt, som sätter yttrandefriheten i allvarlig fara och äfven för rena åsiktsbrott åsamkat den skyldig befunne straffarbete, man kan säga nästan i regeln.

Vi tveka icke att beteckna 1906 års lagändring såsom reaktionär, och såsom ett utslag af sällsynt missriktad omvårdnad om samhällets bästa. Straffarbete särskildt för åsiktsbrott är det sämsta vapnet af alla mot missnöjet, och det synes oss vara ett kultursamhälle ovärdigt att genom tillfogande af ett kroppsligt lidande förmå människor att byta åsikter. Den nya lydelsen gifver tillfälle till en så vidlyftig och fri lagtolkning, att snart sagdt hvarje missnöjesförklaring med vår bristfälliga samhällsordning kan komma under straffrättsligt bedömande. Det har i alla tider varit det fria ordet, som påvisat bristerna och påskyndat samhällsförbättringarne, och därför måste ett dylikt kringskärande af yttrandefriheten betecknas såsom ett attentat mot utvecklingen. Vi vilja äfven här anföra några exempel:

Rättsfall 1.

Norrköpings rådstufvurätt dömde genom utslag den 27 september 1906 journalisten Olof Sundström till 1 års straffarbete jämlikt 10 kap. 14 § strafflagen.

Sundström hade från trycket utgifvit en skrift »Till kamp mot militarismen», af i hufvudsak följande innehåll:

»Mot bakgrund af den ryska revolutionen manar författaren att äfven i vårt land förbereda frigörelsearbetet genom att bekämpa och bringa på fall militarismen, som öfver allt är våldets och förtryckets fastaste stöd. Därmed gagna vi vårt land och hela mänskligheten. Militarismen är mänsklighetens värsta plågoris, är icke ett värn för freden, som det påstås, utan själf en källa till krig; den bästa fredsgarantien är arbetarnas internationella solidaritet. Folken vilja ej krigen, blott kapitalismen drar fördel af dem. Kriget mellan nationerna aflösas alltmer af striden mellan proletariatet och penningmakten. Vårt folk, redan nu suckande under de tyngsta bördor, skall påläggas ännu större, och därtill förfäas de alltför ofta i vapenrocken. Och då det vill vända sin kritik mot allt det militära eländet, söker

man tysta dess röst med de skändligaste munkorgslagar. Och detta »försvar» är afsedt äfven mot »den inre fienden». För att ge den maktägande ett vapen mot arbetarna själfva hjälpa dessa till att upprätthålla en utsugande och förslafvande militarism.

Må nu därför kampen mot militarismen blifva det stora flertalets sak, och må vi föra densamma lika hänsynslöst som den maktägande förut bekämpat oss. Låt oss sprida upplysning om militarismens förbannelse och fredens välsignelse. Må alla verkliga fredsvänners lösen bli: Ej ett öre åt militarismen. Och ingen bör låta locka sig att frivilligt taga anställning vid hären eller flottan. Under nuvarande förhållanden måste, anser författaren, en sådan betraktas som förrädare mot arbetsklassens intressen». Och må vi också sprida upplysning hos männen i vapenrocken om deras plikter mot deras bröder — och mot sig själfva. Må vi framhålla för honom, att, om hans öfverordnade befalla honom att skjuta på strejkande arbetare och han lyder, så är det *han själf*, som bär ansvaret för följderna. Ty ingen människa kan på andra vältra öfver ansvaret för sina egna handlingar.»

Det är att märka att tvenne bisittare i rådstufvurätten ville döma S. till 2 års straffarbete för här anförda skrift.

Hofrätten sänkte straffet till 6 månaders straffarbete.

Endast åklagaren i målet öfverklagade hofrättens utslag, som emellertid af högsta domstolen fastställdes.

Stockholms rådstufvurätt dömde genom utslag den 30 september 1908 distriktutörens Birger Swahn till 1 års straffarbete jämlikt 10 kap. 14 § strafflagen.

Rättsfall 2.

Swahn hade som bekant från trycket utgifvit ett flygblad »Tänk först — Handla sedan», innefattande en svensk öfversättning af Tolstojs maningsord till de ryska soldaterna att själfva känna ansvaret för de handlingar, som de befalldes att utföra.

Vi anse det icke påkalladt att här ingå på en närmare redogörelse för den brottsligt befunna skriftens innehåll, då den i annat sammanhang finnes intagen i Riksdagens protokoll (A. K. 25 januari 1909).

S. anförde besvär i Svea hofrätt som sänkte straffet till 8 månaders straffarbete.

S. fullföljde till högsta domstolen som genom utslag den 17 februari 1909 sänkte straffet till 5 månaders straffarbete.

Det är att märka, att S. under såväl rannsakingstiden som besvärstiden hölls häktad och sålunda var i öfver 10 månader beröfvad friheten.

Utslaget medförde en mängd åtal i skilda delar af landet, där spridarna af flygskriften i allmänhet dömdes till långvarigt straffarbete.

Stockholms rådhusrätt dömde genom utslag den 15 september 1909 journalisten Hjalmar Gustafsson till 2 månaders straffarbete för uppmaning till strejk bland järnvägsmännen jämlikt 10 kap. 14 § strafflagen.

Rättsfall 3.

Det brottsliga förfarandet skulle ha bestått däruti, att G. på ett strejkmöte uppläste en resolution, hvaruti järnvägsmännen uppmanades att ansluta sig till sina genom lockouten till storstrejk tvingade kamrater. G. fullgjorde därvid endast ett honom lämnadt uppdrag och visste lika litet som någon annan, att åklagaremakten härur skulle kunna framkonstruera ett brottsligt förfarande och vinna rättsskipningens stadfästelse därå.

Utslaget, som öfverklagades såväl af allmänna åklagaren som af G., fastställdes af Svea hofrätt, och är för närvarande beroende på högsta domstolens pröfning.

Rättsfall 4.

Af Gamla Norbergs och Vagnsbro häradsrätt dömdes i utslag den 21 september 1909 grufarbetaren Karl Otto Wallenstein till två års straffarbete för uppmaning till brottslig handling jämlikt 10 kap. 14 § strafflagen. Tvenne vittnen i målet intygade, ehuru i sväfvande ordalag, att Wallenstein under diskussion vid ett möte i Norberg yttrat, att, om nöden under storstrejken blefve för stor, ägde man rätt att taga mat, hvar sådan fanns att tillgå, dels ock att man framdeles borde minnas de arbetare, som under storstrejken togo plats i polisens tjänst. Ett flertal vittnen intygade emellertid, att Wallenstein icke haft de fällda yttrandena utan uttalat sig sålunda, att man icke finge förväna sig öfver, om arbetarna, därest nöden blefve för stor, tillgrepe mat, där sådan fanns att få.

Svea hofrätt sänkte uti utslag den 1 december 1909 straffet till 8 månaders straffarbete.

Hofrättens utslag är för närvarande beroende på högsta domstolens pröfning.

Det är naturligtvis i högsta grad upprörande att så hårda domar kunna komma ifråga. I fallet Gustafsson »upptäcktes» brottet formligen af åklagaremakten, och i fallet Wallenstein synes domaren icke hafva varit underkunnig om skillnaden mellan, å ena sidan en direkt uppmaning till brott, förenad med en bestämd önskan om den brottsliga handlingens utförande, och å andra sidan ett lösligt ordande om ett brott, mera tillkommet för att belysa situationen än att in concreto utföras.

Långt flera exempel skulle kunna anföras, men de här anförda torde vara tillräckliga för att påvisa, hurusom genom den nya lagen en högst betänklig disproportion råder emellan graden af brottslighet och graden af straff. Ju mera straffskalan vidgas, ju större rum för godtycklighet, och den bristande förståelsen hos den dömande myndigheten för de sociala frågorna gör jämväl ifråga om åsiktsförbrytelseerna nödvändigt, att en återgång sker till en mildare lydelse.

En lagändring, motsvarande den nu föreslagna, kräfves naturligtvis också i tryckfrihetsförordningen. Men då denna är af grundlags natur och ändringen där tager längre tid synes det lämpligt, att nu till en början hemställa om en pröfning af hvad strafflagen innehåller i ämnet.

Strafflagen 9 kap. 5 § (Majestätsbrott genom smädliga yttranden).

Uti den vidräkning med lagstiftning och rättsskipning, hvartill erfarenheten under den stora arbetskonflikten uppfordrar, får man ej heller förbigå de åtal, som med konungens tillstånd utförts för smädelse mot honom.

Enligt strafflagen straffas smädliga yttranden i tal eller skrift i allmänhet med böter, högst 200 kronor. Smädar man skyldeman i rätt uppstigande led, maka, styf- eller svärföräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, husbonde eller annan, under hvars lydnad man står, anses det såsom försvärande omständighet. Sker det å tid, ort eller ställe, att gärningen väcker synnerligt uppseende, eller eljes är af svår beskaffenhet, är straffet böter eller fängelse i högst sex månader. Talar eller skrifver man smädligt mot ämbetsman i eller för hans ämbete, är straffet böter från 25 till 1,000 kronor eller fängelse i högst ett år. Dock är för smädelse mot vissa tjänstemän straffet satt allenast till böter eller fängelse i högst sex månader. Talar eller skrifver man smädligt mot någon annan person af konungahuset, än konungen, drottningen, änkedrottningen eller tronföljare, är straffet fängelse i högst ett år eller böter från 50 till 1,000 kronor. Talar eller skrifver man smädligt mot riksstyrelse, riksdagen eller dess afdelningar och utskott umgälles brottet med fängelse eller med böter från och med 50 till 1,000 kronor. Talar eller skrifver man däremot smädligt mot konung, drottning, änkedrottning eller tronföljare, springer straffet upp ända till straffarbete i högst 4 år eller fängelse.

Det skulle kunna vara åtskilligt att säga rörande lämpligheten och nyttan i och för sig att hos oss införa åtal för majestätsförbrytelse i anledning af mer eller mindre obetänkta yttranden om konungens person i samband med behandlingen af ett politiskt ämne eller bedömandet af en politisk situation. Icke vinner man därmed sitt syfte att främja aktningen för konungens person och icke heller minskas bitterheten i sinnen, allra minst under upprörda tider.

Men hvad man redan nu bör säga ifrån är, att det höga straffmaximum, som här stadgats och som torde gifvit anledning till så höga straff, som här nedan omförmäles, är barbariskt, en påtaglig kvarleva från tider, då konungamakten mindre ansågs såsom en mänsklig institution, än såsom en inrättning »med Guds nåde».

Så långt böra vi hafva anspråk på att redan hafva kommit, att konungen icke längre får betraktas annat än som rikets högste ämbetsman och en motsvarighet till presidentskapet uti ett republikanskt samhällsskick, som genom samhällets fortgående demokratisering äfven hos oss en gång måste komma.

Vi få här erinra om de två statuerade exempel, som redan yppats.

Ansvarige utgifvaren af tidningen »Viljan» i Östersund, Carl Åström, dömdes för en i numret för 7 augusti 1909 införd artikel med rubrik »Storstrejken: Folket måste åter bli herre i eget land», sedan juryn i Sundsvall förklarar uppsatsen

brottslig, af rådhusrätten till 18 månaders straffarbete. Svea hofrätt har sedan nedsatt straffet till 8 månaders straffarbete.

Artikeln framhåller att storstrejken är det svenska folkets eniga resning mot sina förtryckare. Tidsförhållandena sägas påminna om Engelbrekts och Gustaf Vasas dagar och de, som nu hurra för dessas minnen, äro samma förtryckare som en Jösse Eriksson på sin tid. Äfven då höllos de maktägande under armen af konungamakt och regering. »Baggböleriet» har på sista tiden intagit en fast ställning vid kungamaktens sida. Ingen skall fälla en saknadens tår när den Lindmanska regeringen går. Sedan fortsätter denna tankegång i några satser om på hvilken sida konungens sympatier torde ligga och med erinran om Adlersparre och Engelbrekt, men författaren betviflar storligen, att folket ännu är moget för handling.

Rättsfall 2.

Snickaren Einar Ljungberg höll under storstrejkstiden ett par föredrag i Östergötland, i hvilka han vände sig mot konungens valspråk, hvilket han fann icke svara mot den hållning regeringen intog i storstrejken. Att blott upprepa detta valspråk, — så ungefär var hans tankegång — tjänade då till ingenting, det blefve ljud utan mening. Det verkliga partitagandet var icke för folket, och icke dess intressen utan öfverklassens kunde påräkna att gynnas. Han dömdes af Svea hofrätt till 8 månaders straffarbete.

Vi ha icke ansett oss böra här fullständigt ordagrant återgifva de uttryck, hvilka af juryn i Sundsvall och hofrätten i Stockholm dömts som smädliga, men de falla, äfven om de må anses mindre tillbörliga, på intet sätt genom någon brutal råhet utom ramen för den tankegång, som här återgifvits. På dennas art kan alltså en hvar själf döma om förhållandet i dessa fall mellan brott och straff.

Det minsta man kan begära inför skådespelet af en sådan rättskipning är, att straffarbetet kommer bort ur strafflatituden, såsom vi påyrkat ifråga om 10 kap. 14 § strafflagen, och vidare att möjlighet af bötesstraff inrymmes i densamma. Likställes konung (och följaktligen äfven drottning, änkedrottning eller tronföljare), i straffskydd för smädelse med hvad nu är stadgad ifråga om sådant brott mot riksstyrelse och Riksdag, synes oss detta vara någorlunda resonligt, trots att äfven här bötesstraff syns oss böra sättas i främsta rummet.»

Utskottets
yttrande.

I det utlåtande, som af 1908 års lagutskott afgafs i anledning af en då väckt motion om sådan ändring af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen, som i förevarande motion påyrkas, anförde utskottet följande:

»Det har tämligen allmänt erkänts, att den af de ifrågavarande motionärerna åsyftade ändring i 22 och 24 §§ af 15 kap. strafflagen, hvilken genom lag den 10 juli 1899 genomfördes, icke uppfyller de anspråk, som från formellt juridisk synpunkt ansetts kunna ställas på densamma. I trots af de hysta farhågorna i detta och andra afseenden,

hvilka redan vid lagens stiftande med skärpa framhöllos, ansågs dock behovet af ett sådant straffrättsligt skydd, hvarom här är fråga, vara af den tvingande natur, att de anförda betänkligheterna måste fara. Den erfarenhet, som numera vunnits af lagens praktiska tillämpning, torde emellertid icke med fog kunna påstås hafva i allmänhet besannat de hysta farhågorna. Denna erfarenhet synes nämligen icke visa, att det här mött större svårigheter än i andra fall vid lagtillämpningen kunna förefinnas att af omständigheterna vid en handlings begående med erforderlig säkerhet sluta till förefintligheten af en sådan rättsstridig afsikt, som i lagrummet förutsättes. Under lagen har, såvidt utskottet kunnat finna, icke heller hänförts andra åtgöranden än sådana, som inneburit verklig fara för det viktiga samhällsintresse, uppehållandet af rätten för den som vill verkställa arbete att utföra sådant, som man genom den antagna straffbestämmelsen velat skydda. Men om sålunda erfarenheten angående lagens tillämpning enligt utskottets mening icke gifvit vid handen, att den drabbat obehörigt eller orättvist och förden skull bör bringas ur giltighet, torde erfarenheten beträffande behovet af sådant straffskydd som det här förevarande ännu mindre gifva anledning till lagens upphäfvande. I detta afseende synes utskottet vittnesbörden allt fortfarande vara af den beskaffenhet, att det skydd, lagen lämnar, icke utan fara kan eller bör af samhället undvaras.»

På grund af hvad sålunda anfördes hemställde lagutskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Hvad 1908 års lagutskott sålunda anført har utskottet ej funnit anledning frångå.

Utskottet öfvergår därefter till det under 2:o) i motionen framställda yrkande.

Den ändring af straffbestämmelserna i 10 kap. 14 § strafflagen, som genom lag den 16 juni 1906 genomfördes, afsåg dels att skärpa straffet för svårare fall af där omförmälda brott, dels att med straff belägga äfven den mera förstuckna uppmaning till brott, som ligger i att genom offentligt prisande af brottslig handling söka förleda till brott. Att enligt äldre lag straff inträdde äfven i sist afsedda fall, följde väl i allmänhet äfven af paragrafens förutvarande lydelse, ehuru det icke med tillräcklig tydlighet framgick af densamma. I sammanhang med berörda lagändring verkställdes en ändring af 10 kap. 13 § strafflagen, hvarigenom straffet för där afsedda brott väsentligen nedsattes.

Beträffande omförmälda nya straffmaximum, fyra års straffarbete, framhölls vid den nämnda lagändringens genomförande, att i de nyaste strafflagarna i utlandet, den norska, nederländska och italienska, högre

straff finnes stadgade för brott af ifrågavarande beskaffenhet. Hvad själfva den nya brottsrubriceringen angår innehåller ofta den främmande lagstiftningen härutinnan bestämmelser, som ingalunda äro mindre omfattande eller för domaren lättare att rätt tillämpa än de nu ifrågavarande för vårt land meddelade.

Det synes utskottet, som om erfarenheten af den ifrågavarande lagstiftningen under den korta tid densamma varit gällande — hvad tryckfrihetsförordningen angår har densamma trädt i kraft först den 26 maj 1909 — icke varit af beskaffenhet att föranleda ändring i samma lagstiftning. I hvarje fall kan utskottet icke af motionärernas argumentering finna sig öfvertygad, att deras yrkanden äga fog för sig. Gentemot hvad i motionen anföres därom, att i förevarande fall endast vore fråga om åsiktsförbrytelser, som borde föranleda ett mildt straffrättsligt bedömande, vill utskottet erinra om hvad som därförutan torde ligga i öppen dag, nämligen att det, som här belägges med straff, uppenbarligen ej är den eller den hysta eller uttalade åsikten, utan den fara för samhället och det trots mot samhällsordningen, som ligger i ett offentligt framkommet öppet eller förtäckt försök att förleda till handlingar, som af samhällets lagar förklarats för detsamma farliga.

Hvad angår det under 3:o) i motionen gjorda yrkande får utskottet anföra följande:

Det gemensamma för den grupp af statsförbrytelser, som behandlas i 9 kapitlet af gällande strafflag, är att de rikta sig mot statens högsta organ — Konungen, annan medlem af konungahuset, riksstyrelse eller riksdag. Enligt den ursprungliga lydelsen af omförmälda kapitels 5 § kunde för smädelse emot Konung, drottning, änkedrottning eller tronföljare ej ådömas mindre tids straffarbete än sex månader och ej kortare tids fängelse än sex månader. Genom lag den 20 juni 1890 blef emellertid straffminimum för dylika brott nedsatt, så att minsta af lagen öfverhufvud tillåtna frihetsstraff inrymdes i straffsatsen. En jämförelse med främmande modärnare strafflagar än vår, gifver vid handen, att straffbestämmelserna för brott af ifrågavarande beskaffenhet i andra länder ofta äro högre än hos oss. Sålunda medgifver den nya norska strafflagen af den 22 maj 1902 i sin 101 § ådömande ända till fem år af lagens strängaste frihetsstraff för den, som föröfvar ärekränkning mot Konungen eller regenten. Enligt 89 § i danska strafflagen af den 10 februari 1866 kan förgripelse mot Konungen med hotelse eller annan missfirmlig gärning uppgå till straffarbete i åtta år. Enligt tyska strafflagen den 15 maj 1871 straffas ärekränkning mot kejsaren eller något af de tyska staternas öfverhufvud med frihetsstraff från två månader till fem år.

I intet af nu nämnda land kunna dylika brott försonas med böter. Någon anledning att just i vårt land särskildt mildra straffen för brott mot statens högsta organ synes utskottet icke föreligga. Det torde äfven hos oss vara en allmänt erkänd mening, att statens intresse ovillkorligen kräfver, att Konungens och öfriga här afsedda personers namn böra hållas utanför missfirmelse och smädelse. Att straff ej här gärna ifrågakommer, utan att omständigheterna vid brottets begående därtill verkligen föranleda, torde följa däraf, att åtal i dessa fall ej får ske, utan att Konungen därtill gifver lof. Äfven denna omständighet lär hafva tagits i betraktande, då man bestämt minimistraffet för ifrågavarande brott. I hvarje händelse lära strafflagens bestämmelser i detta fall böra ses i samband med öfriga i förevarande kapitel omförmälda förbrytelser mot ifrågavarande personer och med straffbestämmelserna för de publika brotten i öfrigt. En granskning af dessa lär ådagalägga, att borttagande, på sätt motionärerna yrkat, af straffarbete för förevarande brott ej skulle öfverensstämma med de principer för utmätande af straff, som eljest antagits.

Det har tydligen icke varit möjligt för lagutskottet att ingå på någon sådan grundligare granskning af de i den ifrågavarande motionen anmärkta rättsfall, som skulle hafva varit nödig för att om dem uttala ett bestämdt omdöme. Beträffande vissa af dem — de såsom grund för sänkning af straffet för majestätsförbrytelser åberopade — hafva motionärerna själfva anmärkt, att de icke ansett sig böra »fullständigt ordagrant» återgifva de uttryck, på grund af hvilka straff följt. Hvad särskildt angår det i nyssnämnda afseende åberopade såsom »rättsfall 2» antecknade fallet, vill utskottet erinra, att det därunder omförmälda, af Göta hofrätt ådömda straffet, 8 månaders straffarbete, genom utslag den 4 februari 1910 af högsta domstolen nedsatts till 8 månaders fängelse.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,

- 1:o) att ifrågavarande under 1:o) gjorda yrkande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;
- 2:o) att förutnämnda under 2:o) gjorda yrkande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt
- 3:o) att ofvan under 3:o) gjorda yrkande icke heller måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 mars 1910.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservationer:

Beträffande utskottets hemställan under 1:o):

af herr *Widén*; samt

af herrar *Pettersson* från Södertälje, *Jansson* i Edsbäcken och *Lindqvist*, hvilka hemställt,

att Riksdagen måtte för sin del besluta, att 22 och 24 §§ i 15 kap. strafflagen skola erhålla samma lydelse, som de hade före deras genom lagen den 10 juli 1899 antagna nya lydelse.

Beträffande utskottets hemställan under 2:o):

af herr *Lindhagen*, hvilken på de i motionen anförda skäl hemställt,

att Riksdagen måtte för sin del besluta, att den i 14 § af 10 kap. strafflagen genom lagen den 16 juni 1906 införda bestämmelse, att i vissa fall straffarbete intill fyra år må ingå i straffskalan, skall ur lagen utgå.

Beträffande utskottets hemställan under 3:o):

af herr *Lindhagen*, hvilken på de i motionen anförda skäl hemställt,

att Riksdagen måtte för sin del besluta, att den i 5 § af 9 kap. strafflagen för majestätsförbrytelse genom smädligt yttrande i tal eller skrift fastställda straffskala af »straffarbete i högst fyra år eller fängelse» skall utbytas mot den för enahanda förbrytelse mot riksstyrelse och Rikets Ständer stadgade straffskala af »fängelse eller böter från och med femtio till och med ettusen riksdaler».

Herr *Lindhagen* har begärt få här antecknad, att han icke deltagit i behandlingen inom utskottet af det i punkt 1:o) i betänkandet afsedda ärende, herr *Jansson* i Edsbäcken, att han icke deltagit i behandlingen inom utskottet af det i punkt 2:o) af utskottets hemställan afsedda ärende, samt herr *Widén*, att han icke deltagit i behandlingen af det i punkt 3:o) i betänkandet afsedda ärende.